

Lesbrief docenten

In deze lesbrief behandelen we alle elementen die aanwezig zijn in het lesproject: 'Altena in de Middeleeuwen'. Met dit lesproject willen we leerlingen uit het land van Altena meer kennis en begrip bijbrengen van de plek waar zij wonen en de geschiedenis ervan. Het lesproject is geconcentreerd rondom het werkblad wat elke leerling krijgt. Aan de hand van dit werkblad nemen we een kijkje in de middeleeuwse geschiedenis van Altena. Het werkblad kent 3 verschillende onderdelen: Het land Altena, Het leenstelsel, en wapenschilden en Heraldiek. Elk onderdeel neemt ongeveer een uur in beslag. De randonderdelen een extra uur.

Gekozen is voor een opzet rondom een werkblad. Er is geen PowerPoint aanwezig voor dit lesproject. Wel zijn er verschillende visueel ondersteunende afbeeldingen (beschikbaar via de website www.cultuuraltena.nl/lesmateriaal) om verschillende elementen te verduidelijken. Deze kunnen uitgeprint worden of digitaal bekeken worden.

Aan het eind van dit lesproject zijn de volgende lesdoelen behaald:

- De leerling kent in grote lijnen de middeleeuwse geschiedenis van Altena
- De leerling kent het belang van de Maas voor Altena
- De leerling kan uitleggen wat het leenstelsel is.
- De leerling weet wat wapenschilden zijn en waarvoor zij gebruikt werden.

Vorbereidingen docent:

- Doorlezen van het document 'Informatie geschiedenis Altena'. Hierin staat alle informatie die de docent nodig heeft voor het lesproject 'Altena in de Middeleeuwen'.
- Uitprinten werkbladen voor de leerlingen.
- Boek 'Historische Reeks Land van Heusden en Altena nr. 21' - het verhaal 'Een kasteel in Almkerk' pag. 33)
(Dit boek is uitgereikt aan de scholen door CultuurPuntAltena - indien niet meer op school aanwezig kan een exemplaar worden afgehaald in Bibliotheek Woudrichem i.o.m. Wendy van Delzen w.vandelzen@cultuurpuntaltena.nl)
- Opzetten benodigdheden voor digitale ondersteuning (Optioneel).
- Uitprinten van de kaarten/afbeeldingen uit de mappen (Optioneel)

Het lesproject

Het lesproject begint met een korte introductie van het onderwerp. De docent kan dit aankarten door te beginnen over de fusie van de drie gemeenten naar 1 Altena.

Ook de vraag of iemand wel eens gehoord heeft van Slot Altena is een opening.

Hierbij kan de docent visuele ondersteuning krijgen van de afbeeldingen van het Slot uit de map 'afbeeldingen.'

Hierna gaat men over op het verhaaltje van Altena (Boek 'Historische Reeks Land van Heusden en Altena nr. 21' - het verhaal 'Een kasteel in Almkerk' pag. 33). De docent kan deze voorlezen. De werkbladen worden hierna uitgedeeld.

Samen met de docent worden de informatiestukken van het werkblad doorgenomen, daarna gaan de leerlingen zelf aan de slag met de vragen.

Tijdens het onderdeel 'Het land Altena' kan de docent de verschillende kaarten laten zien die toegevoegd zijn. Vooral het verloop van de Maas is een kaart die erg voor zichzelf spreekt.

Tijdens het onderdeel 'Leenstelsel' is alle informatie gegeven in het werkblad. De docent zou de vergelijking van het leenstelsel kunnen maken met Nederland tegenwoordig (dorp -> gemeente -> provincie -> Nederland) of zelfs met het scholensysteem. (de directeur kan niet alle leerlingen lesgeven dus stelt hij leraren aan die dat voor hem doen).

Belangrijk is om bij dit onderwerp goed stil te staan en eventueel nogmaals te tekenen op het bord.

Tijdens het onderdeel 'Wapenschilden' kan gebruik worden gemaakt van de toegevoegde afbeeldingen van wapenschilden uit Altena.

Leerlingen kunnen hun eigen wapenschild tekenen. Een leuke aanvulling hierop is om deze te verzamelen en er 1 uit te halen om die te laten zien aan de klas. De klas moet dan raden van wie dit wapenschild is.

Optioneel: werkblad Histoclip aan de hand van schooltv histoclip 'stad in de middeleeuwen' (14 minuten durende filmpje)

<https://www.schooltv.nl/video/histoclips-stad-in-de-middeleeuwen/>

Inventaris bestanden:

Beschikbaar via www.cultuuraltena.nl/lesmateriaal

Map Afbeeldingen:

- Afbeelding van Jacoba van Beieren
- Afbeeldingen van het kasteel van Altena
- Afbeelding ridder van Altena
- Afbeelding stadsrechten Woudrichem

Document: Informatie geschiedenis Altena:

- Boekwerk met geschiedenis van Altena, voor de algemene informatie is het aan te raden deze door te lezen. Bevat alle informatie die ook terugkomt in het werkblad van de leerlingen.

Map Kaarten:

- Oude kaart van Altena
- Het verlopen van de Maas in de middeleeuwen
- De middeleeuwse viskaart voor de visrechten
- 2 afbeeldingen Woudrichem in de middeleeuwen

Map Wapenschilden:

- Verschillende wapenschilden uit Altena

HistoClip Opdracht: optionele opdracht aan de hand van de HistoClip stad in de middeleeuwen:

<https://www.schooltv.nl/video/histoclips-stad-in-de-middeleeuwen/>

Werkblad: Werkblad voor de leerlingen

Antwoorden werkblad

1. Het land Altena

1. Waar komt het woord 'Wijk' vandaan?
Het germaanse woord omheining
2. Noem 3 voorbeelden van dorpen met wijk.
Sleeuwijk, Klootwijk, Muilwijk, Rijswijk, Uitwijk en Zandwijk
3. Wat voor belangrijks gebeurde er aan het eind van de 13e eeuw
De rivier de Maas ging ergens anders stromen, daardoor lag Woudrichem opeens aan 2 rivieren.
4. Noem 2 voordelen die dit met zich mee bracht.
Meer vis, meer handel, meer tol.
5. In welk jaar kreeg Woudrichem stadsrechten?
1356
6. Welke drie gemeenten vormen het oude land van Altena?
Woudrichem, Werkendam, Aalburg

2. Leenstelsel in Altena

1. Waar komen de eerste heren van Altena vandaan?
De eerste heren van Altena waren boeren met veel land die voor de graaf van Kleef dit gebied mochten besturen. Het waren de heren van Uitwijk die als eerste de heren van Altena werden.
2. Wie waren de 2 leenheren van Altena?
Graaf van holland, graaf van kleef.
3. Wat kan een reden zijn dat de graaf van Holland zijn leen terug wilde?
Hij was niet tevreden over zijn leenman.
4. Wat moest een leenheer doen voor zijn leenmannen? Noem 2 dingen.
Rechtspreken, beschermen, land uitlenen.
5. Wat moest een leenman doen voor zijn leenheer? Noem 2 dingen.
Eed van trouw, raad geven, (militaire) hulp, het land besturen.
6. Noem een voordeel en een nadeel van het leenstelsel.
*Voordeel: je hoeft niet alles zelf te besturen, je hoefde ze niet te betalen.
Nadeel: leenmannen deden vaak wat ze zelf wilden, je kreeg je land niet meer terug.*

3. Wapenschilden en Heraldiek in Altena

1. Waarom bestonden er wapenschilden?
Zo konden alle heren elkaar herkennen.
2. waar komt de betekenis van een wapenschild vaak vandaan?
Het land of gebied waar de heer vandaan komt.
3. Hoe kan je aan de wapenschilden zien dat Rijswijk, Andel en Altena bij elkaar horen?
Het zijn allemaal vissen.
4. Het wapenschild van Altena zijn twee rode zalmen, waarom zou hiervoor gekozen zijn?
Vanwege de visvangst en vishandel, voornamelijk zalm visserij.
5. Hoe ziet het wapenschild van Van Horne er uit? Waarom zou dit zo zijn?
Drie rode hoornen. Vanwege de naam Van Horne.